

Лекція

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

План:

- 1. Поняття Верховної Ради - парламенту України**
- 2. Склад і структура Верховної Ради України**
- 3. Функції та повноваження Верховної Ради України**

1. Поняття Верховної Ради - парламенту України

Парламент

- вищий колегіальний загальнонаціональний представницький і законодавчий орган в демократичних державах, який відображає суверенну волю народу і працює на постійній основі.

Ст.75 Конституції

Єдиним органом законодавчої влади в
Україні є парламент –
Верховна Рада України

Конституційний склад ВРУ

450 народних депутатів України, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років (ч.1, 5 ст.76).

Типи парламентів:

1. Парламенти в країнах, де в основу організації державної влади покладено модель «гнучкого» поділу влади (**типу арени**, за Н.Полсбі).

Парламент такого типу відіграє вирішальну роль у формуванні уряду, який несе перед ним політичну відповідальність, а в разі неспроможності сформувати уряд його повноваження можуть бути достроково припинені.

Діяльність таких парламентів зводиться до обговорення ідей та напрямків політики, що формується урядом.

Подібні парламенти функціонують у країнах з **парламентськими формами правління** (Велика Британія, Італія, Молдова).

Типи парламентів:

2. Парламенти в країнах, де організація державної влади будується відповідно до моделі «жорсткого» поділу влади (парламенти типу **конгресу**).

Такі парламенти існують у країнах із президентською (дуалістичною) формою правління, яка характеризується відсутністю інститутів парламентської відповідальності виконавчої влади та розпуску парламенту.

При цьому головним завданням подібних парламентів є законодавча діяльність, визначення основних напрямків політики держави, тобто безпосереднє перетворення ідей в закони - звідси й їхня назва: **перетворювальні, або трансформувальні парламенти.**

Типи парламентів:

3. Парламенти в країнах, де існує змішана форма правління, тобто в основу організації державної влади покладено елементи як моделі «гнучкого», так і моделі «жорсткого» поділу влади,- парламенти змішаного типу.

2. Склад і структура Верховної Ради України

Кількісний склад ВРУ

Загальний кількісний склад Верховної Ради та її структура визначаються Конституцією України.

Згідно з чинною Конституцією України (ст. 76) конституційний склад Верховної Ради України — чотириста п'ятдесят народних депутатів України.

Якісний склад ВРУ

Не передбачається ні Конституцією, ні законами.

Конституцією встановлюється ряд **вимог** до народних депутатів України.

Може бути **громадянин України**, який на день виборів досяг **двадцяти одного року**, має **право голосу** і проживає в Україні протягом останніх **п'яти років**.

Не може бути обраним громадянин, який має **судимість** за вчинення **умисного злочину**, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

Тип виборчої системи до ВРУ

змішана (пропорційно-мажоритарною) система:
225 депутатів обираються за пропорційною
225 депутатів обираються за мажоритарною

Структура ВРУ

№ п/п	Партія	2006р.	2012
1.	Партія Регіонів	186	192
2.	БЮТ	129	103
3.	Наша Україна (НУНС)	81	65
4.	Комуністична партія	21	25
5.	Позафракційні/ інші партії	-/33	26/39

Ст. 88 Конституції

- Верховна Рада України обирає із свого складу Голову Верховної Ради, Першого заступника і заступника Голови та відкликає їх з цих посад.

Голова Верховної Ради

- веде засідання Верховної Ради України;
 - організовує роботу Верховної Ради України, координує діяльність її органів;
 - підписує акти, прийняті Верховною Радою України;
 - представляє Верховну Раду України у відносинах з іншими органами державної влади України та органами влади інших держав;
 - організує роботу апарату Верховної Ради України.
- Голова Верховної Ради України здійснює свої повноваження, передбачені чинною Конституцією, у порядку, встановленому Регламентом ВР України.

Галузеві органи ВРУ

- **Комітети.**

Верховна Рада відповідно до Конституції України та Закону України «Про комітети Верховної Ради України» створює з числа народних депутатів України комітети Верховної Ради України та обирає голів, перших заступників, заступників голів та секретарів цих комітетів(ст.89).

- **Тимчасові спеціальні комісії,**

- **Тимчасові слідчі комісії (якщо “за” 1/3).**

Функції комітетів і постійних комісій

- 1)законопроектна робота (розробка проектів законів, інших актів, що розглядаються ВР;
- 2) участь у складанні, прийнятті, контролі за виконанням Державного бюджету;
- 3) попереднє обговорення кандидатур посадових осіб, які обираються, призначаються або затверджуються Верховною Радою України, підготовка висновків щодо цих осіб;
- 4) попередній розгляд та підготовка висновків і пропозицій щодо ратифікації чи денонсації міжнародних договорів і угод, проектів програм економічного і соціально-культурного розвитку, звітів про їх виконання та інших питань;
- 5) здійснення контролю за дотриманням та реалізацією Конституції та законів України, інших нормативних актів Верховної Ради України, а також вивчення ефективності їх застосування.

3. Функції та повноваження ВРУ

Функції Верховної Ради України

— це основні напрямки діяльності українського парламенту:

- законодавча;
- представницька;
- установча (державотворча, організаційна);
- функція парламентського контролю;
- бюджетно-фінансова;
- зовнішньополітична.

Законодавча

Верховна Рада може приймати закон з будь-якого питання за винятком тих, які вирішуються виключно всеукраїнським референдумом.

Законодавча

виключно законами України визначаються:

- права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина;
- громадянство;
- правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства; тощо

виключно законами України встановлюються:

- Державний бюджет України;
- порядок направлення ЗСУ до інших держав;
- порядок встановлення державних стандартів (вага, час);
- державні свята, тощо. (ст. 92).

Представницька

представництво українського народу — громадян України всіх національностей, у здійсненні законодавчої влади шляхом виявлення, узагальнення, узгодження, формування, реалізації та захисту його інтересів (призначення всеукраїнського референдуму та виборів; обговорення питань внутрішньої і зовнішньої політики; затвердження загальнодержавних програм; заслуховування послань Президента; тощо).

Установча (державотворча)

формування або участь у формуванні органів виконавчої і судової влади.

формування власних, парламентських структур; призначення чи обрання на посади, звільнення з посад, надання згоди на призначення і звільнення з посад; вирішення питань, що стосуються інших елементів (атрибутів) механізму держави: територіального устрою, Збройних Сил України та інших складових механізму держави.

Установча (державотворча)

Формування Уряду.

- Призначає за поданням Президента: Прем'єр-міністра , Міністра оборони , Міністра закордонних справ, Голову СБУ, а також
- призначає за поданням Прем'єр-міністра інших членів КМУ, Голову Антимонопольного комітету, Голову Державного комітету телебачення та радіомовлення , Голову Фонду державного майна України, звільняє зазначених осіб з посад,
- вирішує питання про відставку Прем'єр-міністра України, членів КМУ.

Установча (державотворча)

Формування органів судової влади.

Призначає на посади та звільняє з посад третину складу Конституційного Суду, обирає суддів безстроково,

Надає згоду на призначення на посаду та звільнення з посади Генерального прокурора; може висловлювати недовіру Генеральному прокуророві , що має наслідком його відставку з посади.

Установча (державотворча)

Формування інших органів державної влади і державних організацій та служб.

Призначає на посаду та звільняє з посади за поданням Президента Голову НБУ; членів ЦВК.

Призначає на посади та звільняє з посад половину складу Ради НБУ, Національної ради з питань телебачення і радіомовлення; затверджує загальну структуру, чисельність, визначення функцій СБУ, ЗСУ, інших військових формувань, а також МВС.

Установча (державотворча)

Формування внутрішніх структур ВРУ (Голова, 1-й заступник, заступник, апарат ВР, комітети, комісії...)

Призначає на посади та звільняє з посад Голову та інших членів Рахункової палати; Уповноваженого ВРУ з прав людини.

Контрольна функція

- 1) контроль за діяльністю КМУ;
- 2) додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина та їх захист (омбудсмен);
- 3) бюджетно-фінансовий контроль;
- 4) прийняття рішення ВРУ про направлення запиту до Президента України;
- 5) запит народного депутата України на сесії ВРУ
- 6) з окремих питань безпосередньо або через тимчасові спеціальні і тимчасові комісії.

Бюджетно-фінансова функція

Верховна Рада України

- затверджує законом Державний бюджет,
- вносить до нього зміни,
- здійснює контроль за виконанням Державного бюджету України,
- приймає рішення щодо звіту про його виконання (ст. 85).

Зовнішньополітична функція

- визначення засад зовнішньої політики;
- законодавча діяльність в галузі зовнішніх зносин;
- Надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів та денонсація міжнародних договорів України;
- Затвердження указів Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану;
- схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, направлення підрозділів ЗСУ до іншої держави
- допуск підрозділів ЗС інших держав на територію України.

Інші функції

- Верховна Рада як орган законодавчої влади здійснює:
- **серед внутрішніх** функцій: політичну, економічну, соціальну, культурну та екологічну,
- **серед зовнішніх** — оборонну, зовнішньополітичну, зовнішньоекономічну та інші.